

معنویت لیبرال

حمید رضا مظاهری سیف

مظاهری سیف، حمیدرضا
معنویت لیبرال / مؤلف حمیدرضا مظاهری سیف - قم: عصر آگاهی، ۱۳۹۰.
۵۲ ص.

ISBN: 978-600-91246-6-4 --- ریال:

فپا.

الف. عنوان

ص ۵۱-۵۲

معنویت - نقد و تفسیر

تفکر دینی - نقد و تفسیر

ملکیان، مصطفی، ۱۳۳۵ - نقد و تفسیر

BL ۶۲۴/۴۴

۲۹۱/۴۴

معنویت لیبرال

مؤلف: ..... حمیدرضا مظاهری سیف
تیراژ: ..... ۳۰۰۰ نسخه
چاپ: ..... اول، ۱۳۹۰
صحافی: ..... نویسنده
ناشر: ..... عصر آگاهی
قیمت: ..... ۲۵۰۰ تومان

شماره مرکز پخش: ۷۸۳۵۸۲۴ - ۰۲۵۱ - ۰۹۱۹۸۶۸۲۵۶۰ ●

WWW.Behdashtemanavi.com

فهرست عناوین

۷	..... مقدمه
۹	..... اسلام تجددگرا
۱۳	..... معنویت منهای دین
۱۹	..... عقلانیت شاخص تمایز دین با معنویت
۲۵	..... عقلانیت بی‌یقین
۳۱	..... تدین عقلی و گریز از عقاید و عبادات
۴۱	..... از لیبرالیسم الهیاتی تا تدین التقاطی
۴۹	..... پروژه‌ای ناتمام
۵۱	..... منابع

مقدمه

زندگی امروز انسان از رنج و ناکامی سرشار شده و برای کاهیدن و برطرف کردن آن، امیدوارکننده‌ترین راهی که بشر فراروی خود می‌بیند معنویت است؛ اما معنویت مشترک، لفظ حیرت‌زایی است که به سادگی نمی‌توان از شمارش مصادیق آن برآمد؛ چه رسد به ارائه تعریفی جامع و قانع‌کننده از آن.

گذشته از این که سنت‌های کهن و صورت‌های نوپدید معنوی هر کدام راه و روشی پیش می‌نهند، در رابطه با نحوه رجوع و استفاده از این مسلک‌های معنوی نیز ایده‌های گوناگونی مطرح می‌شود؛ اما بزرگ‌ترین مشکلی که بر سر راه معنویت‌گرایی معاصر پیش آمده، شباهت‌ها و تفاوت‌های شگفت‌انگیزی است که میان مکاتب معنوی

گوناگون وجود دارد و نیز مدعیان دروغینی که حقیقت را به پردهٔ ابهام می‌کشند. شباهت‌ها و تفاوت‌ها، تعارض فکری همگرایی و واگرایی را ایجاد کرده است و گروهی از مدعیان با سوء رفتار انگ و اتهامی بر معنویت‌های راستین می‌نهند و از دیگر سوء با تزویر و ریا در کویر مکاتب پوچ، رنگ و روی سراب را می‌نمایند.

ابهاماتی نظیر این که، این همه تفاوت و تشابه چگونه در این مکتب‌ها جمع شده است؟ مکاتب معنوی چقدر عقلانی و توجیه‌پذیرند؟ چه نوع عقلانیتی به کار فهم و درک مکاتب معنوی می‌آید؟ مرام‌های معنوی گوناگون تا چه اندازه رنگ و بوی تاریخی را پذیرفته‌اند؟ چه نسبتی میان دین و معنویت برقرار است؟ شخصیت معنوی چگونه شخصیتی است؟ چرا مکاتب معنوی از دل ادیان برآمده‌اند؟ در دنیای فرهنگ که مرزهای جغرافیایی و سیاسی به مسخره گرفته می‌شوند، معنویت چه جایگاهی دارد؟ تعصبی که اعتقاد دینی ایجاد می‌کند چگونه با ظرفیت معنویت‌گرایی ادیان هم‌نشین شده است؟ و ده‌ها پرسش از این دست ابهاماتی را پدید آورده که تبعیت از

معنویت لبرال

آنها به کثروی و سوء تفاهم‌هایی در حوزه معرفت دینی منجر شده است.

در این مقاله می‌کوشیم تا با بررسی اندیشه‌های مصطفی ملکیان به آسیب‌شناسی معرفت دینی در قلمرو معنویت بپردازیم. هدف این تحقیق بررسی تئوری عقلانیت و معنویت است که ابهام و بی‌یقینی را محور هم‌نشینی عقلانیت و معنویت معرفی می‌کند.

اسلام تجددگرا

ملکیان دین اسلام را دارای سه قرائت اساسی دانسته و با بیان ویژگی‌های هر یک آنها را از هم متمایز می‌کند. (راهی به رهایی، سخنی در چند و چون ارتباط اسلام با لیبرلیسم) این سه قرائت اصلی از اسلام عبارتند از: اسلام بنیادگرا، سنت‌گرا و تجددگرا (لیبرال).

اسلام تجددگرا مدل مطلوب اوست که ویژگی‌های آن را به این شرح اعلام می‌کند:

الف) عقل استدلال‌گر را نه فقط ابزار کشف و استخراج حقایق کتاب و سنت می‌داند، بلکه منبعی در

کنار دو منبع کتاب و سنت می‌انگارد؛ از این مهم‌تر در صدد است که برای اثبات حجیت و واقع‌نمایی کتاب و سنت نیز از عقل استمداد کند؛ از این گذشته، حتی می‌خواهد که با یافتن اغراض و غایات احکام و تعالیم دینی و مذهبی التزام به آنها را نیز از صرف تعبد خارج کند و امری عقلایی جلوه دهد؛ و به محض این‌که اندک تعارضی میان ظواهر آیات و روایات با یافته‌های عقلی احساس کند آیات و روایات را از ظاهرشان عدول می‌دهد و به تأویل‌شان دست می‌یازد؛ و از این جهت، عقل‌گرا و تا آنجا که مقدور است، آزاداندیش و تعبد‌گریز است؛

(ب) بر روح پیام اسلام تأکید دارد، نه بر ظواهر آن؛
(ج) تدین را بیش و پیش از هر چیز در اخلاقی زیستن می‌بیند، آن هم اخلاقی این جهانی، انسان‌گرایانه و احساساتی (مرادم از اخلاق احساساتی، اخلاقی است که در آن خوبی و بدی و درستی و نادرستی دائرمدار لذت‌بخشی و الم‌انگیزی است)؛

(د) احکام شریعت و فقه را تغییرناپذیر نمی‌داند، بلکه بیشتر آنها را تخته‌بند زمان، مکان، و اوضاع و احوال